

Ганна СИРОТЮК

канд. екон. наук, доцент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет,
м. Львів

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У розвитку економіки країни важливу роль відіграють сільські домогосподарства, оскільки саме їх діяльність має суттєвий вплив на формування макроекономічних показників. Сільські домогосподарства беруть активну участь у сільськогосподарському виробництві та всіх економічних процесах через фінанси та господарську діяльність. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження, яке дозволить оцінити процес формування доходів і витрат сільських домогосподарств у контексті сталого розвитку економіки.

Структура доходів і витрат домогосподарств є однією з найважливіших соціально-економічних характеристик розвитку країни та її регіонів. Домогосподарства активно впливають на розвиток інших суб'єктів ринкової економіки, формуючи при цьому особливий спектр фінансових відносин між ними. Під доходами домогосподарств розуміють певну суму грошових коштів та матеріальних благ і послуг, отриманих у процесі виконання економічних функцій домогосподарствами, і передусім сім'ями, з приводу чого виникають відносини приватної власності в усіх сферах суспільного відтворення [1, с. 128]. Тобто доходи

домогосподарств вказують на кінцеве споживання населення та є основою для оцінювання рівня його життя.

На формування доходів домогосподарств впливають різні чинники, а саме: кількість працездатних осіб у домогосподарстві; рівень освіти; рівень кваліфікації; політична ситуація в країні; економічна нестабільність в країні; інфляція; зростання безробіття; непрацюючі особи в домогосподарстві; пенсіонери в його складі; зростання боргів з виплати заробітної плати; боргові зобов'язання членів домогосподарств тощо.

Проаналізуємо джерела формування доходів сільських домогосподарств Львівської області (табл. 1).

Дослідженнями встановлено структурні диспропорції у формуванні доходів сільських домогосподарств. Так, зросли доходи населення від трудової діяльності (оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості), тоді як доходи від продажу сільськогосподарської продукції зменшились.

Домогосподарства можуть отримувати первинні та вторинні доходи. До первинних відносять доходи, які отримують працівники сфери матеріального виробництва та частково соціальної сфери в процесі створення і первинного розподілу ВВП. До вторинних – доходи, які отримують працівники соціальної сфери (не зайняті продуктивною працею), а також непрацездатна частина населення в процесі перерозподілу ВВП. Важливою є аналіз доходів домогосподарств за їх належністю до номінальних чи реальних. Номінальні доходи характеризують рівень грошових доходів без врахування купівельної спроможності, податків, зростання цін. Реальні доходи характеризують кількість матеріальних благ, які на них можна придбати, та обсяг послуг.

Оцінити рівень доходів домогосподарств можна тільки після того, як проаналізувати витрати домогосподарств, так як між ними існує тісний взаємозв'язок.

Таблиця 1

Обсяг і структура сукупних ресурсів сільських домогосподарств Львівської області
(середнє за місяць з розрахунку на одне домогосподарство)*

Показники	2010 р.		2015 р.		2018 р.	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%
Грошові доходи	2789,6	80,9	4936,0	82,7	10635,5	84,7
оплата праці	1443,9	41,9	2577,8	43,2	6236,2	49,6
доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	49,0	1,4	100,1	1,7	587,7	4,7
доходи від продажу сільськогосподарської продукції	196,3	5,7	307,9	5,2	548,4	4,4
пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою	951,7	27,6	1467,4	24,5	2588,5	20,6
грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	148,7	4,3	482,8	8,1	674,8	5,4
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	491,7	14,3	748,8	12,6	1 213,5	9,7
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	17,0	0,5	71,8	1,2	369,4	2,9
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг тощо	6,4	0,2	2,7	0,0	23,0	0,2
Інші надходження	140,4	4,1	207,1	3,5	309,2	2,5
Усього сукупних ресурсів	3445,1	100,0	5966,4	100,0	12550,6	100,0

* Розраховано на основі [2]

Витрати домогосподарств являють собою сукупність платежів, які об'єднують витрати на купівлю продовольчих та

непродовольчих товарів та послуг, неспоживчі сукупні витрати (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг і структура грошових витрат сільських домогосподарств Львівської області (середнє за місяць з розрахунку на одне домогосподарство)*

Показники	2010 р.		2015 р.		2018 р.	
	Грн.	%	Грн.	%	Грн.	%
Продукти харчування	1756,7	60,5	3270,4	60,0	4772,2	53,6
Алкогільні напої	65,4	2,3	82,5	1,5	138,7	1,6
Тютюнові вироби	58,1	2,0	103,7	1,9	176,3	2,0
Непродовольчі товари та послуги	821,8	28,3	1685,2	30,9	3346,1	37,5
одяг і взуття	226,1	7,7	490,2	9,0	700,9	7,8
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	193,1	6,7	433,2	8,0	1087,7	12,2
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	51,0	1,8	109,9	2,0	214,4	2,4
охорона здоров'я	86,8	3,0	147,5	2,7	417,7	4,7
транспорт	68,9	2,4	117,9	2,2	326,1	3,7
зв'язок	61,7	2,1	111,0	2,0	171,0	1,9
відпочинок і культура	17,2	0,6	45,3	0,8	61,5	0,7
освіта	22,2	0,8	47,2	0,9	28,7	0,3
ресторани і готелі	27,2	0,9	44,8	0,8	86,4	1,0
різні товари і послуги	67,8	2,3	138,2	2,5	251,7	2,8
Неспоживчі сукупні витрати	200,5	6,9	310,0	5,7	476,6	5,3
Усього сукупних витрат	2902,5	100,0	5451,8	100,0	8909,9	100,0

*Розраховано на основі [2]

Протягом періоду дослідження, відбулось зростання сукупних витратах сільськими домогосподарствами у 2018 р. порівняно з 2010 р. у 3 рази. Найбільшу частку у сукупних витратах сільських домогосподарств становлять споживчі сукупні витрати, а в них

витрати на продукти харчування. І хоча в динаміці витрати на продовольчі товари мають тенденцію до зменшення, проте їх частка є ще достатньо високою (53,6% у 2018 р.). У структурі сукупних витрат значну частку займають непродовольчі товари і послуги (37,5% у 2018 р.), які також в динаміці зростають. Їх зростання відбулося завдяки збільшенню витрат на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива, а також охорону здоров'я. Незначну частину доходів сільські домогосподарства витрачали на відпочинок та культуру. Протягом останніх років спостерігається тенденція до зменшення частки неспоживчих витрат у структурі сукупних витрат, що вказує про підвищення споживчої поведінки сільського населення і зниження матеріального становища та добробуту сільських домогосподарств досліджуваного регіону.

Отже, сільські домогосподарства відіграють значну роль в економіці країни і здійснюють важливий вплив на сталий розвиток країни. Проведений аналіз доходів та витрат сільських домогосподарств показав, що доходів сільських домогосподарств недостатньо для покриття всіх витрат. Тому, політика держави має бути спрямована на підвищення добробуту сільських домогосподарств і створення всіх умов для їх економічного зростання, яке дозволить сільському населенню підвищити свій життєвий рівень.

Перелік використаних джерел

1. Макаренко Ю.П. Особливості функціонування домогосподарств у сучасних умовах господарювання. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2012. №1(17). С. 128.

2. Головне управління статистики у Львівській області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2020).